

Rhus radicans L. in Friesland

door

D. T. E. VAN DER PLOEG (Sneek)

Een aantal jaren geleden werd op een winterse wandeling over een dijkje dat het meer de Morra (in het Z.W. van Friesland) scheidt van een andere plas, de Vogelhoek, mijn aandacht getrokken door een mij onbekend liaanachtig gewas met bossen zwarte luchtwortels. De constatering „het lijkt wel een liaan” was uiteraard weinig bevredigend, en ik nam mij dan ook voor in de volgende zomer de plant nader te bekijken. Dit werd echter uitgesteld en naderhand vergeten.

Gelukkig ontdekte ook de heer H. T. van der Meulen, assistent Staatsbosbeheer te Joure, de groeiplaats, en deze was zo vriendelijk mij te waarschuwen. Op een gezamenlijke excursie bezochten wij in de zomer van 1965 de Vogelhoek en toen was het raadsel spoedig opgelost. Het bleek hier een massaal voorkomen te betreffen van de gifsumac, *Rhus radicans* L., de beruchte poison-ivy uit Noord-Amerika. Werkelijk een massaal voorkomen. Over de gehele lengte van het dijkje (ca. 500 m) vindt men aan de westkant een alles overwoekerende vegetatie van *Rhus radicans*. Tot in de toppen van de wilgen, die totaal in de verdrukking leven, slingeren zich de poldikke stammen van deze agressieve plant. Op het vlakke gedeelte van de dijk vindt men rijkelijk wortelopslag. Trosjes bessen zijn overal tussen de bladeren te vinden.

Nu is het verwilderen van *Rhus radicans* in ons land eerder waargenomen. Oudere drukken van Heukels noemen o.a. Leyduin en Lonneker, maar in de nieuwste drukken wordt van verwilderen niet meer gesproken. Als sierheester wordt deze uiterst giftige plant overigens waarschijnlijk ook nergens meer gebruikt.

Wij vroegen ons af hoe de plant op deze toch zeer geïsoleerde plaats gekomen zou kunnen zijn, en in de tweede plaats of men hier wel eens iets van de zeer giftige eigenschappen van deze *Rhus* had opgemerkt. Het lukte ons op beide vragen een antwoord te krijgen.

De gebruiker van de landerijen, waartoe ook het dijkje behoort, wist ons te vertellen dat dit omstreeks 1919 sterk had te lijden van golfafslag. De landheer, die in het westen van het land woonde, verklaarde dat hij wel stekjes van een boom zou sturen, die op de dijk geplant moesten worden. Deze zouden na korte tijd aan de afslag een eind maken. Per boot arriveerde een zending stekken in Staveren en deze werden het volgend voorjaar uitgeplant. En het doel werd inderdaad bereikt: verder gevaar voor afslag is wel definitief afgewend.

Dezelfde zegsman wist ons eveneens te vertellen dat de giftige eigenschappen ook hier terdege bekend waren geworden. Verscheidene kinderen, maar ook enkele volwassenen, die bij het bramen zoeken of bij het zwemmen met de bladeren in aanraking waren gekomen, hadden meer of minder hevige huidirritaties gehad. In sommige gevallen was het eczeem zo heftig en moeilijk te bedwingen geweest, dat de getroffen personen langdurig in een ziekenhuis verblijf moesten houden. De heer H. Ubbens, arts te Sneek, was zo vriendelijk bij artsen uit de omgeving van de Morra te informeren, en zo kregen wij inderdaad bevestiging van de juistheid van bovengenoemde gegevens. Tegenwoordig waarschuwen de ouders in Hemelum hun kinderen voor de „vergiftige bomen” in de Vogelhoek!

Verwilderen van *Rhus radicans* komt ook buiten ons land wel eens voor, hoewel het niet altijd duidelijk is, of in oudere flora's met de naam *Rhus toxicodendron* onze *Rhus radicans* L. (poison-ivy) wordt bedoeld, of de echte, niet klimmende *Rhus toxicodendron* (de poison-oak uit de Amerikaanse flora's).

Zo spreekt THOMÉ (Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz, 1905) onder *R. toxicodendron* van een „mancherorts verwilderter Strauch”, en noemt RUNGE (Flora Westfalens, 1955) onder dezelfde naam een geval van verwilderen in het Schutzbezirk Bramsche, terwijl FOURNIER (Les quatre flores de la France, 1961) bij *Rhus toxicodendron* vermeldt: „subspontanée et parfois naturalisée.”

Summary

About 1919 cuttings of the North-American poison-ivy, *Rhus radicans* L., were planted to consolidate a dike between two lakes in the southwestern part of Friesland, Morra and Vogelhoek. The species has completely established itself there, and at present as a real liana, it covers nearly the whole dike and its willow-vegetation over a distance of about 500 m. To some extent the poisonous plant means a danger to the inhabitants of the neighbouring villages, especially to the children, who go there swimming and picking blackberries. Some cases of an obstinate eczema have already occurred. Parents warn their children against the “poisonous trees” of Vogelhoek!